ئەودیو دەروونناسی

parapsychology

نووسینی دوکتۆر عبدالستار طاهر شریف

پێشەکی پێویستە واتای زاراوەی ئەودیو دەروونناسی Parapsychology بزانین، ئایا ئەم زاراوەیە «ئەودیو ـ دەروونناسی» بوارێکە لە بوارە زانستی یەکان، یان نا؟ ئەگەر ئەودیو دەروونناسی زانستەو ساغ بۆتەوە وەك بوارەکانی تری زانستی، دەبێ بەڵگەکانمان بمان گەێنێتە کوێ؟

ئەم پرسیارانەو کۆمەڵێ پرسیاری تریش لەم ڕووەوە بەرەنگارمان دەبنەوەو چاوڕوانی وەڵام دانەوەن.

ئەودیو دەروونناسی بە پێی بۆچوونی زانستی، بەرەو زانین و ئاشکراکردنی دیاردەکانی ئەودیو سروشتمان دەبات. ئەو دیاردە نامۆو نادیارانەی تا ئێستا ڕوون نەبوونەتەوەو جێگای سەر سوڕمانن. لە بواری گیان و (غەیبی یات)دا دەسوڕێنەوە، کەواتە ئەودیو دەروونناسی، هەموو ئەو شتە نامۆو نادیارو نائاشکرا سەیرانەو لە توانست بەدەرانە دەگرێتەوە. ئنجا ئەم دیاردانە، دیاردەی فیزیاوی بن، یان دەروونناسی و کیمیاوی و ئەفسانەیی بن و . . . هتد. کەوا بە شێوەیێکی سەیرو نەبینراو و نەبیستراو خۆیان دەنوێنن. بۆ نموونە خوێندنی هەندێ دوعاو وشەی سەیر سەیری نەبیستراو لەلایەن هەندێ کەسانەوەو جووڵانەوەی دەنکە جۆو هەڵگژانی بەقەد دیوارو ڕچکەبەستنی سەدان دەنکەجۆ یەك لەدوای یەك وەك ڕچکە مێروولە لە ئەنجامی خوێندنی ئەم جۆرە دوعاو وشانەدا، دەبێ بخرێتە چ قالبێکەوە. ؟!

ب تەقالبی ئەفسانە، یان قالبی ئەفسوون، وەیان بخرێتە ناو قالبی ئەو و دەروونناسی یەوە؟

ئەگەر ئەم کردەوەیەو دەیان وسەدان کردەوەی تری لەم بابەتە، بە بابە ، دەروونناسی دابنێین، ئەوا ئەوەمان بۆ ئاشکرا دەبێ ئەم زانستە زان کی کۆن و سەرەتایی یەو لەناو کوردەواری خۆمانیش دا زۆر باو ە. بەڵام زوربەی زۆری خەڵکی بە کردارێکی ئەفسوونیان لە قەڵە دەداو تا ئێستاش هەروای لە قەڵەم دەدەن.

ەندێ لە زانایانی ئەم بوارە زاراوەی (ئەودیو دەروونناسی) یان دان ە بۆ (پاراسایکۆلۆجی) هەروەها «ماکس دیوار» زاراوەی (پار سایکۆلۆجی) بۆ داناوە. تا ئێستاش هەردوو زاراوەکان جێگای لێک ینەوەن و وا دیارە پڕ پێستی بابەتەکە نین، هەرچەندە تا ئێستا زاراو ، (پاراسایکۆلۆجی) باوەو زاراوەیێکی تر ئەم جێگایەی پڕ نەکردۆتەوە، ئێمەش لەم تۆژینەوەیەمان دا زاراوەی (ئەودیو دەروونناسی) مان بەکارهێناوە:

دەربارەی ئەودیو دەروونناسی وەك زانستێك، تا ئێستا جێگای لێکۆڵینەوەو تۆژینەوەیەو بە تەواوی لەسەر واتای ئەودیو دەروونناسی وەك زانستێك زاناکان و قوتابخانە جۆراو جۆرەکانی یەکیان لەسەر نەگرتووە. بە گشتی ئەم زانستە لەسەر دیاردە نادیارەکان و تەم ومژاوی یەکان دەدوێ و خۆی پێیانەوە خەریك کردووە، کەوا لەژێر دەسەڵات و تێگەیشتنی هۆشی مرۆڤ دا نین. لەوانە کارتێکردنە سەر هەر شتێ بتەوێ کاری تێبکەی بەبێ بینینی و ئەو شتەش لە شوێنێکی زۆر دوو بێ لێتەوە، وەك کارتێکردنە سەر کەسێك لە شاری سلیمانی بە بێ ئەوەی بیبینی لەکاتێك دا تۆ لە شاری بەغداوە بتەوێ کاری تێبکەی یان یەکێ بیەوێ لە شاری دهۆکەوە کارت تێبکاو تۆش لە شاری بەغدا بی. . وەیان زانینی ڕووداوێك پێش ئەوەی ڕوو بدا.

لە دێهاتەکانی کوردستان بە زۆری لە ساڵانی پەنجاکان دا چاومان بەم جۆرە کردەوانە دەکەوت و، لەو کردارانە خوێندنی هەندێ شتی نەبیستراو کە کابرای ناسراو بە ئەفسوونباز دەی خوێندەوەو پاشان گوێلی جۆی ڕۆدەخست ورچکەیان بە قەد دیواردا دەبەست

(صلاح نصر) لە یادداشتەکەی دا دەڵێ : « شێخێك هەبوو ناوی (شیخ دونیا) بوو، ئەم شێخە جێگای باوەڕی «جمال عبد الناصر) بوو گوایە هەستی بە هەندێ ڕووداو دەکرد پێش ڕوودانی، لەوانە : زانینی کاتی شەڕی ساڵی ١٩٥٦ پێش ئەوەی شەڕەکە بقەومێ. سەیر ئەوەیە (جمال عبد الناصر) باوەڕێکی زۆری بەم شێخە هەبوو، جێگای متمانەشی بوو (شیخ دونیا) دەی وت: زۆری نەماوە ئامێرێك (جیهازێك) دروست بکا . بە هۆیەوە زاڵ بێت بەسەر تیشکی کەون و بەکارهێنانی دژی (ئیسرائیل)و تێکدانی ئابووری یان و لەناودانی ژیان لە (ئیسرائیل)دا (٣ : ل ٥٨).

زۆر جاریش وا ڕوودەدا باوك، یان دایك، یان هەر کەسێکی تر خۆشەویستێکی لە شارێکی زۆر دوور لێوەی دەژی، کاتێ کە لەناکاو دەمرێ، یان تووشی بەسەرهاتێکی ناخۆش دێ، یەکسەر ئەو باوکە، یان دایکە لە شیرین خەودا ڕادەپەڕێ و هەست بە ڕووداوەکە دەکا. .

ئەم دیاردەیە زۆر ئاشکراو ناسراوە، جێگای گومان لێکردن نی یە، لەبەر ئەوەی ڕووداوەکانی و حاڵەتەکانی یەك و دوو نین، بەڵکو لەم

... مان زۆر دیوەو زۆرمانیش لەسەریان خوێندوتەوە . . .
... ی ڕووداوێك بە هەزاران (کیلۆمەتر) لێتەوە دوور بێ و لە
... کەدا بە هەمان دەقیقەو چرکە لە شیرین خەویش دا بێ
... و ڕووداوەکە ببینی، یان لە مێشکت دا بزرنگێتەوە، ئەم
... باوەڕی پێنەکەین و دانی پێدا نەنێین، هەر بۆیە
... خەینە بابەتی ئەودیو دەروونناسی یەوە.

... تریش هەیە، ئەویش ئامادەکردنی گیانی مردووەکان و
... یەکانە (الأشباح)[1] ، یان چارەکردنی هەندێ نەخۆشی
... یکی غەیبی و زۆر سەیر، دوور لەو شێوانەی کە زانراو و
... بە ڕێگای بیربازی‌یەوە (التخاطر)[2] دوو کەسی دوور
... یەکەوە قسە دەکەن، یان دۆزینەوەی ئاوی ژێرزەوی و
... ن کردنی شوێنەکەی ، بە هۆی گۆچانی هەڵهێنەرەوە
(لاستنباء)[3] . بە ڕێگای بەکارهێنانی دارێکی ڕووتەوە
... داردەسێکی ئاسایی بتوانرێ شوێنی ئاوی ژێر زەوی لە
... ی جەند گەزێك لەژێر زەوی‌دا دیاری بکرێ، وەك ئەو
... ێستا بۆری ئاوی شکاو لە ماڵەکان و کۆشك و تەلارەکان دا
... کۆنکریت)و خشتەکانەوە، یان لەناو دیوارەکان دا دەدۆزێتەوەو
... ی نەکا، ئەو شیشانە بە ڕێگای جیهازی کارەبایی‌یەوە یان
...)یەوە کار دەکەن و جێگای لێکۆڵینەوەو لێدوان نین بەڵام
... یەکانی ئەم گۆچانە هەڵهێنەرە، یان داردەستە ڕووتەچی
... ئاوی ژێر زەوی دەدۆزێتەوەو مرۆڤ سودی لێوەرئەگرێ . .
... گۆچانەکەی حەزرەتی (موسی) بە یەکێ لە (موعجەزەکانی)
... لە قەڵەم بدەین و بێ‌دەنگ بین لە ڕاستی‌دا، خۆ ناتوانین لە
... ئەم دیاردەیەش بێ‌دەنگ
... بۆیە ئەمەش دەخەینە پاڵ کردەوەیێك لە کردەوەکانی ئەودیو
... یەوە.

... ەیکی تریش هەیە جێگای لێکۆڵینەوەو تۆژینەوەیە، ئەویش
... کردنەوەی لەشە لە سەرر زەوی‌داو جولاندنەوەی لە شوێن خۆی‌داو
... کردنەوەی لەلایەن یەکێ لەوانەی بەم کارە هەڵ ئەسن و
... یان هەیە لەم بوارەدا، بەبێ ئەوەی دەست لە لەشەکە بدا،
... شتێ هەڵی‌بگرێ، بەڵکو تەنها بەسەیرکردنی لەشەکەو زیاد
... ونەوە لێی، تا لەناکاو هەر لە خۆیەوە بەرز دەبێتەوەو لە ئاسمان
... وەستێ.

ئەم ڕرووداوانەو دیاردەیانە، زۆر جار ڕۆژنامەکان و گۆڤارەکان
... یان نووسن، بەتایبەتی ڕۆژنامەو گۆڤارە زانستی‌یەکان و
ئەکادیمیەکان) یش جاری وا هەیە ئەم ڕووداوانە بڵاو دەکەنەوە.
بەڵام ڕۆژنامەکان و گۆڤارەکانی تریش زیاتر بایەخ بەم ڕووداوانە
... دەن و بە ڕووداوی (واقعی)و ڕاستی‌یان لە قەڵەم دەدەن. هەر چەندە
ڕووداوەکان زۆر نا ئاسایین.

لێکدانەوەی زانستی‌و دەروونی ئەم ڕووداوانەو باوەڕپێ‌کردنیان
لەلایەن خەڵکی‌یەوە، وا شی‌دەکاتەوە کەوا خەڵکی حەز لە بیستنی
شتی سەیرو نامۆ دەکەن، خۆ باساکانی سروشتیش توانینی
لێکدانەوەیانی نی‌یە. . لەلایێکی‌ترەوە دراساتی زۆریش هەیە لەسەر
بوونی هێزێکی نادیارو بەتین، لە ژیانی مرۆڤ دا بە جۆرێك کەوا ئەو
هێزە نادیارانە لە ناخی مرۆڤ دا دەتوانن ئەم ڕووداوانە ڕوون بکەنەوە.

لە ساڵی ١٩٦٧دا لەرینەوەیێکی سەیر لە لایەن (جیهازێکی) زۆر
تازەو ئاڵۆزەوە لە یەکێتی سوڤێت دا تۆمارکرا لە ئەنجام دا ئاشکرا بو
کەوا ئەم لەرینەوەیە لە ئەنجامی تێپەڕبونی (بیربازیی) دوو کەسەوە
بووە لەنێوان مۆسکۆو لینینگراددا . وەڵام دانەوەی مێشکی ئەو
کەسانەی لە دوورەوە نامە هێمایی‌یەکانیان وەردەگرن، زانا
سۆڤێتیەکان دەڵێن، کەوا توانیویانە هێماکانی (رموز) نامەکان بە
هۆی ئامرازە کانەوە هەڵ وەشێننەوەو تێیان بگەن. هەروەها توانیویانە
قسەکانی نێوان ئەو دوو کەسە لە مەسافەی (٦٠٠) شەش سەد
کیلۆمەتردا کە بە ڕێگای بیربازی‌یەوە وتووێژیان دەکرد تۆمار بکەن
(١ : ل ٥).

(دریك) سروشتی دیاردە گیانی‌یەکانی دابەش کردوتە سەر:
أ ـ پەیوەندی‌کردن لەگەڵ گیانە کۆچ کردووەکانی ئەو دونیا.
ب ـ پەیوەندی‌کردنی هۆشیی، کە دەبێ تاك توانینی پەیوەندی‌کردنی
هەبێ لەگەڵ یەکێکی تردا، هەرچەندە دووریش بێ لێوەی‌و بە بێ
ئامرازە ماکی‌یە (المادية) زانراوو ناسراوەکانی پەیوەندی‌کردن.
ج ـ جووڵاندنەوەی لەشەکان و کارتێکردنە سەر لەشە مایەکێتی‌یەکانی‌تر
بەبێ دەست لێدانیان.
د ـ تاکێك زانینی دوارۆژو خوێندنەوەی ڕابوردوی ژیانی.
ه ـ باوەڕکردن بە تارمایی‌یەکان . . (الأشباح).
و ـ دیاری‌کردن و دەست نیشان کردنی شوێنی ئاوی ژێر زەوی بە
هۆی گۆچانە هەڵهێنەرەکانەوە. (٢ : ل ١٩٤).

دەربارەی بواری ئەودیو دەروونناسی‌یەوە. هەرچەندە هێشتان
جێ‌پێ خۆی نەکردوتەوە لە ڕیزی زانستی‌یەکان دا وەك زانینێکی
تاقیکراوە، سەرەڕای ئەوەش سرنجی زوربەی زۆری دەروونناسەکانی
ڕاکێشاوەو جێگای تۆژینەوەیانن.

(دریك) دەڵێ : « پێویستە پەنا ببردرێتە بەر ڕووکاری زانستی
دروست لە جیاتی ئەو گومان کردنانەی لە دەوروبەری حەڵقەیێکی
بەتاڵ دا دەسوڕێنەوە هەندێ لە دیاردەکانی کە بینراون لێکدانەوەیەکی
گونجاومان بۆ نەدۆزیوەتەوە، هەر بۆیە ناتوانین لێکیان بدەینەوە وەك
بەرچاو دەکەون.

(ڕاین) J.B.Rhine لە هەندێ لە تاقیکردنەوەکانی‌دا بۆی دەرکەوتووە
کەوا هەندێ کەس هێزی تایبەتیان هەیەو بەو هۆیەوەش هەندێ
زانیاری‌یان لا دروست دەبێ کەوا لە سەروی ئاستی هەستی
مرۆڤایەتیەوەیە. ئەم بوارە وەك پێویست بایەخی پێنەدراوە، ئەم بایەخ
نەدانەش دەگەڕێتەوە بۆ گرانی و قورسی تۆژینەوە زانستی‌یەکانی ئەم

بواره ئەمە لەلایێکەوە، لە لایێکی ترەوە دەروونناسەکانیش لایەنگیری ئەوە ناکەن دراسەت لەسەر شتی تەم و مژاوی بکرێ (٢ : ل ١٩٨)

سەرەتاییکی مێژوویی:

زانایانی دەروون لە دێر زەمانەوە تێبینی هەندێ دیاردەی سەیرو نامۆو تەم ومژاوی‌یان دەکردو سەریان سوور مابوو بەرامبەر ئەو دیاردە سەیرانەو دوور لە توانینی لێکدانەوەی هۆشیی. کەواتە بە شێوەیێکی سروشتی یان زانستی لێك نەدەدرانەوە، بەڵکو پێویستی‌یان بە جۆرە لێکدانەوەیێکی ئەفسانەیی یان غەیبی هەبوو دوور لە هەموو لێکدانەوەیێکی زانستی‌یانە. هەندێ لە زانایانیش هەوڵیان دەدا جۆرە لێکدانەوەیێکی مام ناوەندیو گونجاویان بۆ بدۆزنەوە، وەك ئەوەی گوایا گیانی مرۆڤایەتی خاوەند تایبەتەکانی خۆیەتیو تا ئێستا دەست نیشان نەکراون و هەندێ هێزی غەیبی‌یش هەن، هۆشی مرۆڤایەتیو ئامێرەکانی زانستی توانینی ئاشکراکردن و دەست نیشان کردنیانی نی‌یە. وەك ئەو لێدوانانەی لەسەر هۆیەکانی نەخۆشی‌یە دەروونی‌یەکان دەکران، ئایا هۆیەکانی پەیوەندی‌یان بە شەیتانەوە هەیە یان هەر شتێکی سروشتی‌یە، بەتایبەتی لە چەرخی هەژدەیەم دا ئەمەش بۆتە هۆی دەست کردن بە تۆژینەوەی بەرنارمەیی، بە ئامانجی ئاشکراکردنی سەرچاوەو سروشتی هەندێ لە دیاردە لە هۆش بە دەرەکان، کە مرۆڤ پێیان هەڵ دەسان و جێگای سەر سوورمانی هۆش بوون بۆ نمونە دەتوانیین ئەم جۆرە رووداوانە بخوێنینەوە لە کتێبی (دەروونناسیی نەزانراو) (علم النفس المجهول) نووسینی (امیل بواراك Emile Boirac) دا، کە لە ساڵی ١٩٠٨ لەگەڵ کۆمەڵێ تۆژینەوەی‌تر کەوتە روو کە لە ساڵانی ١٨٩٣ و ١٩٠٣دا لە چاپ درابوون ئەم نووسینانە دیاردەکانی سەرووی دەروونی‌یان باس دەکرد (٤ : ل ٢).

لە ناوەند زانا ناسراوەکانی ئەم بوارەدا چاومان بە ناوی (شارڵ ریشێ)ی فەرەنسیو (راین)ی ئەمریکی دەکەوێو ئەم دوو زانایانە لە بواری ئەودیو دەروونناسیدا تۆژینەوەیێکی زۆریان هەیە نۆشداری[٤] دەروونناسی، شارڵ ریشێی فەرەنسی لە گۆرەپانی ئەودیو دەروونناسی‌دا بلاوبوەوە دوای لە چاپ دانی کتێبەکەی Letraite demê tal Psychigue لە ساڵی ١٩٢٢دا، پاشان بە زمانی ئینگلیزی چاپ کرایەوە بە ناوی (سی ساڵ لە تۆژینەوەی دەروونی)دا.

(ریشێ) پێش زانا ئینگلیزەکان بەردی بناغەی ئەم زانستی‌یەی دامەزراندوە. لە زانا ئینگلیزەکانی ئەم بوارە (گۆرنی)یە Gurney . لە گەڵ (مایرز)و Myers و کرووکس Crookes .

ریشێ لە پێشەکی کتێبەکەی‌دا دەڵێ: « ئەوانەی بە تەمان و چاوەروانی ئەوە دەکەن لەم کتێبەدا چاویان بە ژمارەیێك بیرکردنەوەی تەم و مژاوی بکەوێ لەسەر دوا رۆژی مرۆڤ و ئەفسانەو دەروێشایەتی تووشی هەناسە ساردی دەبن من هەوڵ دەدەم شتێکی زانستی بنووسم نەك خەون. هەر بەم پێ‌یە من خۆم دەبەستمەوە بە راستێتیو لێکدانەوەی دروستەوە.

ریشێ لە نووسینەکانی‌دا هەوڵی داوە سێ لایەن لە دیاردەکان روون بکاتەوە:

١ - بینین (استبصار): توانینی هەستکردنی جیاواز لەگەڵ توانینی سروشتی زیندودا.

ریشێ سووره لەسەر بوونی ئەم دیاردەیەو، لەو باوەرەی مرۆڤ خاوەن (توانینێکی بە دەر)ەو (خارق) کۆمەڵێ نموونەشی بۆ ئەم بۆچوونەی هیناوەتەوە.

٢ - تیلیکانیس : Telekinesis :

دیمەنێکە لە دیمەنەکانی گواستنەوەی مایەکێتی کە جیاوازە لە گەڵ هەموو توانینە ناسراوەکان دا ئەمەش روو دەدا بەبێ دەست دانە ئەو شتەی کەسەکە مەبەستی جوولانەوەیەتیو لە دووریش یەوە رادەوەستێ ئنجا ئەگەر شتەکە مرۆڤ بێ یان شتێکی مایەکێتی بێ، لە زرووفێکی تایبەتی‌دا ئەنجام دەدرێ.

٣ - هینانە بەرهەمی مایەکێتی ئۆکتوپلازم Ectoplasm

ئەم دیاردەیەش بە لەشایەتی (التجسد)یش ناسراوە Materialization ئەمەش ئەوە دەگەیێنێ کەوا مایەکێتی لە لەشی مرۆڤێکەوە دەردەپەرێتە دەرەوەو دیمەن و وێنەی بوونی مایەکێتی وەردەگرێ، وەك کەل و پەل و زیندەلەشەکان.

ریشێ هەوڵی داوەو خۆی خەریك کردوە بە تۆژینەوەو دراسەت کردنی نەست یان ئەودیو هەستەوە، ئەویش بە بەکارهێنانی رێبازی تۆژینەوەی زانستی‌یانە، بۆ زانینی ئەوەی کەوا ئەم دیاردە نەستی‌یانە دەگەرێنەوە بۆ مرۆڤەکە بۆ خۆی یان بۆ هێزێکی دەرەوە. کەوا مرۆڤ دەستی تیدا نی‌یە.

ریشێ، هەرچەندە زوربەی تاقیکردنەوەکانی، خۆیان رانەگرتوەو نەچەسپاون وەك راستی‌یە رانستی‌یەکان، بۆ ئەوەی بریاری بوونی دوو راستێتی گەورە ئەنجام بدەن، ئەم دوو راستی‌یانەش ئەمانەن:

١ - هۆشی مرۆڤ کەرەستەی‌تری هەیە جگە لە کەرەستە ناسراو و زانراوەکانی زانیاری کە جیاوازن لەگەڵ کەرەستە هەستی‌یە ئاسایەکان دا، وەك بینین و (الاستبصار)[٥] لەگەڵ کرداری (پسی) psi - factor (مەبەست لەکرداری (پسی) دیاردەکانی سەروی سروشتی‌یەوە کە پەنا دەبەنە سەر هۆش.)

٢ - (تجسد) لە شایەتی، کەواتە بوونی هێزەکان و چوونەسەر دیمەنی لەشێکی مایەکێتیو رەفتارکردنیان وەك بابەتی‌یە مایەکێتی‌یەکان شتێکی چەسپاو و راستە.

بەڵام ریشێ خۆی نەی‌توانیوە لێکدانەوەی باوەرپێ‌کراو بۆ ئەم راستی‌یانە بێنێتەوە (٤ : ل ٣).

حلاه راین J.B Rhine کۆمەڵێ دراساتی تاقیکردنەوەیی دەربارەی ...ی دەروونناسی یەوە کردووە و لە زانکۆی (دیوك) لە ولایەتی ...ت کلرولانیا)ی ئەمریکی دا، (راین) توانیویەتی ئەودیو ...ی وەك بابەتێك بخاتە سەر ڕێرەوێکی تازەوە، وەك ... کردنی دیاردەکانی ئەودیو دەروونناسی بۆ تاقیکردنەوە ...یەکێ بە شێوەیێکی وردو دڵنیابوون لەسەر ڕاستیو ...ی بوونیان.

... هەڵسنگاندنەکان:

...ی هەموو ئەو توێژینەوانەو دراساتانەی لەسەر ئەودیو ...ی کراوە، ئەو ئەنجامانەی داویەتیە دەستەوە دەڵێین سەرەڕای ...ش. تا ئێستا کۆمەڵێ پرسیار ماونەتەوە بێ وەڵام دانەوە، ...ازەی بەرنامەییی تی توێژینەوەکانی و ئەو گومان لێکردنانەی ... پشتیان دا دەسوڕێنەوە، بەڵێ تا ئێستا ڕاو بۆچوونی هاوچەرخ ...ی ئەودیو دەروونناسیدا خۆی لەم چەند پرسیارانە، دەنوێنێ: ... بدوێین لە سەر ئەنجامە زانستییەکانی بوارەکانی توێژینەوە ...یەکان؟ ئایا دیاردەی لە هۆش بەدەر (الخارقە) هەیەو ڕاستێتی ... بەدەرانە دەچەسپێندرێ بە جۆرێکی وردو تا ببێتە شتێکی ... کراو؟ ئایا ئەودیو دەروونناسەکان کە لەگەڵ یەکتردا جیاوازییان ... ڕاکانیان دا، بەتەواوی ڕێك کەوتوونە لەسەر ئەم دیاردەیانەی ... سەری دەکەن؟

... دیاردەی ئەودیو دەروونناسی هەیە، بە ئەودیو دەروونناسی ...ریو لە ڕاستیش داو لە (واقع دا) لە فرت و فێڵ و ... خەڵەتاندن و یاریکردنی ئەفسونانە بەدەرنیین؟

ئەگەر بێت و سەیری هەندێ دیاردەی وەك سایکۆکانیسس بکەین psychokiness کە بوونە مایەکێتییەکان بەبێ (واسطەی)ی مایەکێتیو ...ی دەست لێدانی ئەو لەشانە لەسەر زەوی بەرز دەکاتەوە، بە پێی ...تی تاقیگەکان (المختبریة) دەگەینە ئەنجامی زۆر لاوازو ئاوات بر ...موونە ڕاکانی کۆمەڵەی (بەلچیکی) کە بایەخی بە دراسەتی ئەم جۆرە دیاردانە داوەو ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە زانایان و پسپۆڕانی ...راون لە بوارە جۆراو جۆرەکانی زانستیدا هەموویان سوورن لەسەر ئەوەی کەوا ئەم دیاردانە بەبێ (واسطە)ی مایەکێتی ڕوو نادەن.

جولیان توندریو) Julien Tondriau لە کتێبەکەی Fakiris دا کە لە ...ی ١٩٥٢ نووسیویەتی دەڵێ:

هەموو ئەم دیاردە ئەودیو دەروونناسییانە جۆرە فرت و فێڵێکن، بە ڕێگای جۆرە داوەپەتێك و جیهازە ئۆتۆماتیکەکانەوە، یان کیمیاویەکانەوە ئەنجام دەدرێن هەر لە ساڵی ١٩٣١دا خەڵاتێکی گەورەی (٥٠٠٠٠) پەنجا هەزار فەرەنکی لە پاریس داندرا بۆ هەر کەسێ بتوانێ خامەیێك (قلم) کە دایان نابوو لەسەر پارچە جامێك دا بی جوڵێنێتەوە، دوای ئەوەی زاڵ بوو بوون بەسەر هەموو زرووفەکانی دەورو بەری خامەکەدا، کەسێك نەیتوانی کارەکە ڕاپەڕێنێ.

دوای ئەم ئەنجامە سەلبییانە، پێویستە بزانین (روبرت ئامادۆ) چۆن بۆ مەسەلەکە دەڕوا. (ئامادۆ) دەڵێ: کەس ناتوانێ بە یەکجاریو بەبێ گومان کردن بڵێ ئەم دیاردە ئەودیو دەروونناسیبانەی لە سەروی سروشتییەوە کە لە نێوانە مایەکێتییەکان دا ڕوو دەدەن، نیین و ڕوو نادەن.. ئەو تاقیکردنەوانەی لەم بوارەدا کراون و تاقیکاری ناسراو گەورەو گەورەش تاقییان کردۆتەوە، بەڵگەیێکی قسەبڕیان نەداوەتە دەستەوە لەسەربوونی دیاردەمایەکێتییەکانی سەروی سروشتییەوە، ئنجا ئەم دیاردە مایەکێتییانە لە ڕێگای تاقیکارە گەورەکانەوە، یان غەیری ئەوانەوە نەگەیشوونەتە ئەنجام و ئێمەش تەنها تاقیکردنەوەییکمان نەدیوە دووپات کرابێتەوە لە هەمان زرووف و مەرجەکانی یەکەم جاری تاقیکرانەوەکەدا، کەوا پسپۆڕەکان پێی قایل بن، لەگەڵ ئەمەش دا ناتوانین ئینکاری بوونی دیاردەکانی سەروی سروشتییەکان بکەین. بەڵام دەبێ ئەوەش بزانیین و دان بەو ڕاستییەدا بنێین کەوا هیچ بەڵگەیێك نییە، بەڵکەیێکی بن بڕ لەسەر ڕوودانی دیاردەیێکی بەم جۆرە.

لە ئەنجامی توێژینەوە دەروونییەکان دا هیچ دیاردەیێکی ئەودیودەروونناسی لەم جۆرە بابەتانە نەماون کەلکی دراسەتی زانستییانەیان هەبێ، تەنها دیاردەکانی، پێزانینی(٦) سەروی هەست کردن نەبێ.

هەروەها (ڤیکونت برتران دی کریساك) لە کتێبەکەیدا بە ناوی (الپاراسایکولوجی والعلم) (ئەودیو دەروونناسیو زانستی)، ساڵی ١٩٤٨. گە یشتۆتە ئەوەی کەوا تاقیکردنەوە دەروونییە کانی ڕابوردو لەم بوارەدا سەرکەووتو نەبوونەو گەلێ کەم و کورتییان هەیە. لەساڵی ١٩٤٦ (دوکتور ڕاین)یش هەمان ڕای هەبووەو وتویەتی:

زۆر زەحمەتە بەڵکو مەحاڵە بەو توێژینەوەیانەی تا ئێستا کراون بتوانین بەڵگە بێنینەوە لەسەر ڕوودانی سایکۆکا نیس (pk)، لەبەر ئەوەی زەبتی تەواو و هەوڵ دان و تێبینی تەواویان بۆ نەکراوە. بۆیە پێشنیار ئەکا دراساتی تازە بکرێت و بەرنامەی وردتریانیش بۆ بەکاربهێنرێ. (٤: ل ٥ - ٦)

هەندێ لە زانایان و دەروونناسانیش وا دەبینن کەوا کەمیی دراسات و توێژینەوەو هەوڵدانی خستنە ژێرباری ئەم جۆرە دراساتانە بۆ تاقیگەکان و تاقیکردنەوەیان بە ڕێگای تاقیگەکانەوە، نابنە کۆسپ و بەڵگە بۆ باوەڕپێنەکردنی ئەم دیاردە بەدەرانە لەبەر ئەوەی مێژوی کۆن و تازە پڕە لەم جۆرە بابەتانەو مرۆڤیش هیچ کاتێك چاوەڕانی نەکردووە شتی وا ببیستێ یان بیانبینێ، بە جۆرێك نەتوانێ ڕوونیان بکاتەوە، یان هۆیەکانی بزانێ، بەڵام ڕووداوەکە ڕووی داوە، بتەوێ یان نەتەوێ.

ئەنجامەکان :

دوای ئەم هەموو توژ ینەوانەو دراساتانەی لەم بوارەدا کراون دەبێ بگەینە چ ئەنجامێك؟ ئایا دەبێ ئەوە بسلمێنین کەوا ئەودیو دەروونناسی زانینێکە وەك زانینەکانی‌ترو تایبەتێتی بەرنامەیی‌و بابەتێتی زانستی‌یانەی هەیە لە ڕووی دانانی گریمانەو(٧) تاقیکردنەوەی گریمانەکانەوە؟ ئەگەر ئەودیو دەروونناسی مەرجەکانی تاقیکردنەوە زانستی‌یەکانی بەسەردا (تطبیق) بکرێ‌و هەر بە گێرانەوەی قسەی ئەم و ئەو باوەڕیان پێ‌نەکرێ ئەوا دەتوانین بی‌خەینە خانەی زانستی‌یەکانەوە، لەگەڵ ئەوەش دا ئەودیو دەروونناسەکان تا ئێستا بەردەوامن لەسەر دراسات و توژ ینەکانیان لەم بوارەدا و ئەمەش بە پێچەوانەی بەردەوام بوونی توژ ینەوە زانستی‌یەکانەوە نی‌یە .

زوربەی زۆری ئەودیو دەووناسەکان باوەڕیان بە دیاردەکانی ئەودیو دەروونناسی هێناوە کە پەیوەندی‌یان بە زانینی سەروی هەستی‌یەوە هەیە Extra - sensory - perception ، کە هێمای Esp) ی بۆ دانراوەو هەوڵی شیکردنەوەو لێکدانەوەی ئەم دیاردانەو زرووفی پەیدابوونیان دەدەن.

ئەو دیاردەیانەی سەروی هەستکردن کە (ڕاین) بایەخی پێ‌دابوون بریتی‌بوون لە بابەتی بیربازێتی (التخاطر) Telepathy لەگەڵ بینین (الاستبصار) clairoyance دا .

هەرچەندە بدوێین لەسەر بابەتی ئەودیو دەروونناسی‌و تاقیکردنەوەکانی باوەڕناکەم وا بە هاسانی سرودی لێ‌وەربگرین. لە بەرئەوەی تا ئێستا زانیاری‌یێکی بیردۆزانەی تەواومان لەسەری نی‌یەو ئەوی هەشە تا ئێستا هەموو تەم ومژاوین و بە تەواوی خۆیان نەچەسپاندووە. بە هەرحاڵ ئەم بۆچوونەمانیش ئەوە ناگەیێنێ پشتی لێ‌بکەینەوەو لەسەر گازەرەی پشت ڕاکشێین و پاڵ بدەینەوە تا وڵاتە پێشکەوتووەکان لەناکاو وەك بوارەکانی‌تری زانستی غافل گیرمان بکەن. . هەر بۆیە خەریکە بابەتی ئەودیو دەروونناسیش جێگای خۆی بکاتەوە لە بواری شەڕی دەروونی‌دا بەتایبەتی لەنێوان یەکێتی سۆڤێیت و ئەمریکادا.

ئێمەش لێرەدا لەم نووسینەمان دا چەند لاپەڕەییکمان تەرخان کرد، وەك بەردێکی بناغەی ئەم بابەتە بە زمانی کوردی ، ئومیدەوارین ڕۆشنبیران و نووسەران و زانایانی کورد دوای ئێمە بەتایبەتی: ئەوانی شارەزایی‌یان هەیە لەم گۆڕەپانەدا بایەخی تەواوی بدەنێ‌و شان بەشانی بوارە زانستی‌یەکانی‌تر پەرەی پێ‌بدەن.

ئەم هەوڵدان و تەقەلایانەی ئەمڕۆ لە چەرخی زانستی‌و (هۆشی ئەلکترۆنی)دا بەردەوام بن دەگەینە ئەوەی وشەی (ئەودیو) لەبەردەم (دەروونناسی) لابدرێ‌و وشەی (ئەودیو دەروونناسی) ببێ بە (دەروونناسی)ی تەواو.

سەرچاوەکان

١ ـ اوستراند، شیلاو شرور، لین « علم نفس الحاسة السادسة»

دار الطليعة ـ بيروت ط ١. ١٩٧٩ ترجمة هنرييت عبودی.

٢ ـ دريك، ريچارد. م. «علم نفس الشواذ» ترجمة الدكتور ابراهيم يوسف المنصور ـ كلية التربية ـ جامعة بغداد الترجمة غير منشورة وبدون تأريخ.

٣ ـ مجلة المصور ـ المصرية العدد ٢١٣٢٠٢ فبراير ١٩٨٦

٤ ـ المنصور ، ابراهيم يوسف « الضواهر الپاراسايكولوجية بين الحقيقة والخيال» جامعة بغداد ـ كلية التربية. الدراسات العليا ـ البحث غير منشور ١٩٨١/٥/٩

٥ ـ المنصور، ابراهيم يوسف « التصور وقابلية التصور والمحاكمة العقلية » ٢٦ شباط ١٩٧٨ البحث غير منشور

٦ ـ MARX , MELVIN.H. «Introduction to psychology.» new york MANiLLAN Publishing co. INC . 1976

پەراوێز:

(١) زاراوەی «تارمایی» مان بۆ الشبح داناوە.

(٢) زاراوەی (بیربازی)مان لەجیاتی التخاطر داناوە ، کە واتە لە جیاتی Telepathy .

(٣) «گۆچانی هەڵهێنەر» مان لەجیاتی زاراوەی عصا الاستنباء کە واتە dowsing داناوە.

خەبیریش زاراوەی (گۆچانی پشکنین)ی پێشنیارکردووە.

(٤) نۆشدار: الطبيب.

(٥) الاستبصار یان (التصور) imaging شارەزایی‌یەکە دەربارەی زانین و بینینی شتێك ڕووی نەدابێ‌و هەستی پێ‌بکەی ئەم کردارە لەگەڵ شارەزایی‌یە بابەتی‌یەکان دا (الموضوعية) ئەو جیاوازی‌یەی هەیە ئەویش لێرەدا هەڵوێستی بە ئاگاهێنانەوەی (الموقف التنبيهي) یەکسەری تێ‌دا نی‌یە. کەواتە کردارێکی هۆشی‌یە وەك هەموو کردارێکی هەست کردن، لە ئەنجامی شارەزایی‌دا. لێرەدا لە کرداری بینین (الاستبصار) سەیری شتەکە ناکەین بەچاو بەڵکوو بە (چاوی هۆشی) سەیری‌دەکەین. (٥: ل ٥).

ـ خەبیر (روون روانین)ی پێشنیار کردووە.

(٦) پێزانین: الادراك.

٧) گریمانە: فرضیە.

البارا سايكولوجي

parapsychology

الدكتور عبدالستار طاهر شريف

[illegible] حث الى موضوع البـاراسـايكـولـوجي وذلك بتعريف [illegible] باراسـايكـولـوجي . هذا المـوضـوع الذي يكتنفه [illegible] درجة كبيرة . وسبب هذا الغموض يعود الى عدم وجود [illegible] موضـوعيـة لدينا حتى الآن بحيث نتمكن من وضع [illegible] باراسايكولوجيا.

[illegible] بحث كشف النقاب عن ظاهرة الپاراسايكولوجيا كظاهرة [illegible] فوق طبيعية، هذه الظاهرة التي تنضوي تحت واجهة [illegible] القوى الطبيعية للروح او النفس. كما ويلقى الضوء على [illegible] الظواهر الباراسايكولوجية التي لاتزال بحاجة الى فهم [illegible] علمية دقيقة لذلك نرى بان موضوع الباراسايكولوجيا [illegible] من المـوضـوعـات التي أخـذت حيزا كبيرا وواسعاً من [illegible] الشرق والغـرب بهـا، ومهمـا يكن فالبعض من العلماء [illegible] الباراسايكولوجيا ينطوي على وقائع ملموسة وثابتة، رغم [illegible] العلمي للعديد من ظواهره.

[illegible] ويتطرق البحث الى بعض ظواهر الباراسـايكولوجيا المنتشرة [illegible] منذ مئات السنين.

[illegible] يهتم البحث بطبيعـة الظـواهـر الروحانية كالاتصال بالأرواح [illegible] الى العالم الآخر، والاتصال العقلي بين شخصين بعيدين [illegible] لآخر وبـدون وسـائـل الاتصـال المـاديـة المألـوفـة، وتحريك [illegible] والتنبـوء عن المـستقبـل والاعتقـاد بالاشبـاح وتحديد مواقع المياه بواسطة عصا الاستنباء، مع تفسـير لكثير من الظواهر التي تعتبر خارقا للطبيعة.

ويتطـرق البحث الى عدد من الـدراسـات الاجنبيـة التي قام بهـا علمـاء معـروفـون في ميـدان علم النفس، كدراسـة الاسـتبصـار والتليكـانيسس Telekinesis وهي شكـل من اشكـال النقـل المـادي الذي يختلف عن اي من القوى المعروفة، وهو يحدث بدون تماس وعلى بعد، وهو يشمل البشر والموضوعات المادية الاخرى، وتحت ظروف خاصة. ودراسة اللاشعور او ماوراء الشعور.

وبحث موضـوع ظاهـرة (التجسـد) وتنسيب هذه الظـاهـرة الى الاوكتوبلازم، كظهور ارواح الموتى او حتى الاحياء ، او خاصة في الظـلام الحـالـك او وجـود أثـار تـترك وتـدل على وجـود الارواح والاكتوبلازم مادة يفترض وجودها وهي من نوع غير معروف وتمكن مشاهدتها في الضوء الخافت، وهي تنفصل عن جسم الوسيط وتأخذ اشكالا تشبه وجود الادميين او ايديهم او اجسامهم.

وقـد عالـج راين العـالم الامـريكي الظواهر فوق الحسية معالجة احصائية، مما يسهل اجراء التجارب على هذه الظواهر تحت ظروف مختبرية دقيقة كما ويسهل تفسير النتائج في ضوء الاحتمالات.

وفي الختـام يتطـرق البحث الى الانتقـادات المـوجهـة الى البـاراسـايكـولوجيا مع اهم النتائج التي توصلت اليها بعض البحوث العلمية حول هذه الظاهرة